

later pastoor van het naburige Kessel aan de Niers, in de abdij zelf in 1802 en 1803 de meubels openbaar bij opbod verkopen. Daarna volgde een openbare verkoop te Goch en tenslotte te Rees, waar veel textielgoederen werden verkocht.⁶⁾

In het archief van Nieuwklooster bevindt zich een lijst van verkochte voorwerpen uit de abdijkerk. Op deze lijst worden vermeld vier witte drieherenstellen.⁷⁾ Of een dezer vier drieherenstellen naar Middelaar is gekomen valt tot heden niet met aantekeningen uit het Nieuwkloosters archief, noch uit het geplunderde parochie-archief van Middelaar te bewijzen.

Zou pastoor Jan Janssen van Middelaar niet voor een bescheiden prijs op de Gochse verkoop de gelukkige bezitter zijn geworden van een van deze driestellen?

In Nieuwklooster, waar men zich de weelde kon veroorloven meerdere priesters te onderhouden voor de plechtigheden in de abdijkerk, werd vooral het Kerstfeest buitengewoon luisterrijk gevierd, zoals wij leren uit het „directorium” van het klooster. Op het einde van de metten verschenen vier priesters in het koor om de evangeliën te zingen. Zij droegen gouden gewaden. De eerste H. Mis van Kerstmis werd opgedragen in groen-gouden misklaren. De dageraadsmis „Lux fulgebit” werd echter gedaan in wit-zilveren gewaad.⁸⁾

Als men thans te Middelaar de wit-zilveren paramenten bekijkt, versierd met de Dilbornse wapens, en men ziet midden in het kruis van het kazuifel het Kindje Jesus afgebeeld, denkt men onwillekeurig aan het wit-zilver van de dageraadsmis: „Lux fulgebit: Licht zal heden

over ons stralen”, in de oude abdijkerk van Nieuwklooster.

Het zou een zeer voor de hand liggende zaak zijn geweest, als het Dilbornse echtpaar de abdij met een mooi geschenk in de vorm van paramenten bedacht had. Men zou zelfs geneigd zijn, gezien de door Mr. Belonje gemaakte datering tussen 1745 en 1750, aan te nemen, dat ze door Dilborn werden geschonken aan abdis Maria Carola Bernarda bij haar aanstelling in 1748.

Het oudste bericht in Middelaar over het Dilborns driestel is van 1843 en geeft de volgende beschrijving:

„een allerschoonste kapel, bestaande in „eene kasuifel en twee dienrokken, rijk ge„borduurd, met gouden galonnen, zijnde „de stof echte zilvermoer”.⁹⁾

Middelaar, 10 maart 1959,

TH. W. J. DRIESSEN.

¹⁾ Mr J. Belonje, De paramenten der kerk van Middelaar. De Maasgouw 1939. p. 49 en 50.

²⁾ B. Röttgen, Brügggen und Born im Schwalmthal. Kempen-Rhein. 1934 p. 173.

³⁾ Ed. Rosenkrantz, Bijdrage tot de geschiedenis van Maasbree. De Maasgouw 1890. p. 74 en 75.

⁴⁾ Dr Rob. Scholten. Das Cistercienserinne Kloster Grafenthal. Kleve 1899 p. 258.

⁵⁾ Dr Rob. Scholten o.c.p. 28 no. 8.

⁶⁾ Dr Rob. Scholten o.c.p. 60 e.v.

⁷⁾ Op 13 mei 1954 bezocht ik het archief van Nieuwklooster, dat bewaard wordt in het Collegium Augustinianum te Gaesdonck, bij Siebengewald even over de grens. Het was tengevolge van de oorlog geheel in wanorde en door brand gedeeltelijk verloren geraakt.

⁸⁾ Dr Rob. Scholten o.c.p. 41.

⁹⁾ Parochie-archief Middelaar. Stokregister 1843. p.4.

Nova et Vetera

BRANDBEVEILIGING TE NEDERWEERT IN 1779.

In het register van testamenten van 1763-1785 van de schepenbank Nederweert¹⁾ vonden wij de volgende akte betreffende de brandbeveiliging te Nederweert.

Terwijl de inwoonders van Nederweert, ende signantelijk die van de plaetse genaemt den Kerckhoff dickwils vergadert sijn geweest, ende bij de heere schepenen en magistraet hebben aengehouden, om te becomen de nodighe waterpoelen op den voeth van het generaell brandt reglement, edogh bevindende dat alle dese pooginghe vruchteloos sijn geweest door de

drooghe saisoene, het gebreck van water dusdanigh is, dat men inval van brandt, hetwelck Godt verhoede, nauwelijckx eene brandtspuyt aen den ganck halden, soo ist dat den Seer Eerw. Heere oudt-canoninck en capitulaer van onse L. V. Kercke tot Cortrijck Leonardus Mooren, octogenarius heeft uytgevonden enen vasten middel om aen dit defect te voorkomen, hebbende in sijn washuys eene waterreycke pompe, welcke water met eene gote seer gevoegelijck door een venster daer toe geapproprieert kan verbroght worden tot op de straet, jaeselfs tot in de brandtspuyt, ende willende den voorss. heere eenigsten uytvinder van sulck voordeeligh werck, en uyt een puere mensch lieventheyt hier inne voorsien ende tot dien eynde, soo ist dat op den 20 augustus 1779, compareerde voor Cleophas Clephas schepenen als gesubstitueerden des heere scholtis, Michiel Caris, Peter Aerts schepenen,

mitsgaders mij Cornielis Coumans schepen van den absenten secretaris den voors. Eerweerde Heere Leonardus Mooren den welcken verclaerde, onwederopelijck te hebben toegestaen gegunt ende gegeven, gelijk hij toestaet gunt ende geeft, soo voor hem, als sijne erfgenamen en naermaels besitters van sijn huys aen de inwoonders van den Kerckhoff, het recht ende vrijhey, om in tijdt van den beweeneelijcken noodt van brandt het water van voors. pompe mogen te gebruycken, ende het onverhindert door de gotte en venster daer toe gedestineert te verbrenghen tot op de straete, ofte in de brandspuyte, naer ordinantie van de brandmeesters, dewelcke oock drij of vier man alleeneelijck sullen ordonneeren ende stellen in het voors. washuys om te pompen ende elkanderen af te lossen, ende voor de meer rest en sal aldaer sonder noodt niemant ingelaten worden, maer selfs de poorte voor overloop gesloten halden, ende vermits dese nuttighe uytvindinge niet alleen voordeeligh is voor alle gebeuren, maer oock voor de parochiaele kercke, raedthuys, ende archieven, soo compareerden meden den moderne borgemeester Peter Meewis den welcke dese gifte in naeme van alle inwoonders heeft in danck geaccepteert, verclaerende alsoo den voors. heere weldoender dese gifte te sullen houden voor onverbreeckelijck, stedigh ende van waerde, onder verbandt renuntiatie als naer rechten, ende des te waeren oirconde heeft denselven dese ten protocolle beneffens schepenen eygenhandigh geteekent ende het dobbel deses met onsen shependoms zegel becraghticht binnen Nederweert op dato voors. (w.g.) L. Mooren qui supra, Peter Meewis borgemeester, Cleophas Clephas presedent, Michiel Caris schepen, Peter Aerts, schepen, Cornielis Coumans loco secretaris.

1) Schepenbank Nederweert R.A.L. depot III, no. 927.

J. GULIKERS

Verlagen en Excursies

VERSLAG
VAN DE STREEKDAG TE HEERLEN
OP DINSDAG, 21 APRIL 1959.

Uit het aanzienlijk aantal deelnemers hetwelk omstreeks tien uur in de grote hal van het stadhuis van de gemeente Heerlen aanwezig was bleek ook thans weer de steeds groeiende belangstelling voor de jaarlijkse Streekdagen.

Na een hartelijk welkomstwoord tot de aanwezigen door de voorzitter, de heer Dr. E. Batta, deelde de heer Drs. L. E. M. A. van Hommerich, stadsarchivaris van Heerlen, mede, dat de burgemeester en de wethouder van onderwijs beiden door ambtsbezigheden tot hun leedwezen verhinderd waren de aanwezigen te begroeten. Volgaarne had intussen de burgemeester de mooie raadzaal ter beschikking gesteld voor de bezoekers.

De ochtendvergadering was gewijd aan een voordracht met lichtbeelden door de heer van Hommerich.

Spreker gaf een behandeling van „de geschiedenis van Heerlen” gezien van uit twee gezichtspunten: 1. de stand van zaken met betrekking tot de bronnenstudie

van het oude Heerlense land. 2. het geven van twee hoofdmomenten uit het plaatselijk en streekverleden. De bespreking van het eerste punt werd vooropgesteld aangezien de laatste tijd reeds herhaaldelijk zowel in de plaatselijke pers als anderszins aangedrongen is op de verschijning van een boekwerk over „De Geschiedenis van Heerlen”.

Spreker leek het psychologisch moment aan wezigen om de publieke opinie voor te lichten. Zijn zienswijze komt hierop neer, dat voorlopig aan een samenvattende studie of uitgave terzake *niet* kon worden gedacht, hoogstens aan „capita selecta”. De bronnenstudie over Heerlen toch is nog maar in een beginstadium.

Moeilijkheden van diverse aard hebben zich in het verleden voorgedaan, b.v. de opruimstroming in de 2e helft van de 19e eeuw, die voor Heerlen wel sterk funest is geweest. Men heeft de oude wallen met dynamiet laten springen en de grachten van het voormalige fort gedempt. Ook de plaatselijke folklore werd opgeruimd o.a. het bekende „stormen” (= nabootsing van de bestorming van het voormalige vestingterrein rond de St. Pancratiuskerk op Pinkstermaandag). Een en ander wekt de indruk, dat Heerlen een onbeduidend verleden heeft gehad.

Dit verleden nu moet nochtans herontdekt worden door systematische studie en opsporingswerkzaamheden, waarbij men tot verrassende resultaten zal komen. In de 2e helft der 19e eeuw hield de rijksarchivaris J. Habets de historische lamp te Heerlen brandend. Deze maakte zich zeer verdienstelijk ten aanzien van de bestudering der Romeinse bodenvondsten, waarbij hij nagevolgd werd door Dr. W. Goossens en Dr. J. Holwerda, alsmede door P. Peeters, de latere Heerlense museum-conservator.

Op dit initiatief volgde de Overheid door de stichting van een gemeentelijke oudheidkundige dienst en van een gemeentelijk museum per 1 januari 1922, waarbij twee doelstellingen voorstonden:

1. opsporing, veilige bewaring en bestudering der Romeins-Heerlense archeologica;
2. openstelling en bezichtiging hiervan.

Met de inrichting van een gemeentelijke archiefdienst per 1 november 1937 werd de grondslag gelegd voor de opsporing der grote aantallen afgedwaalde Heerlense archieven naar elders (voornamelijk Brussel, Düsseldorf, den Haag en Maastricht).

Spreker lichtte aan de hand van twee voorbeelden uit het verleden toe hoe wetenschappelijk ernstige vergissingen zijn begaan die voorkomen hadden kunnen worden indien de bronnenstudie op meer verantwoorde wijze had kunnen geschieden. Voorts wees hij er op, dat zonder een gezonde *financiële* basis ook op dit terrein geen verantwoorde resultaten kunnen worden bereikt.

Bovendien is de samenstelling van een goede bibliografie van Heerlen een eerste vereiste om op die grondslag verder te werken.

Spreker verwees in dit verband naar de „Historische opstellen over Roermond en omgeving” dd. 1951 met het openingsartikel „De bronnen voor de geschiedenis van Roermond” door M. K. J. Smeets.

In zijn tweede gedeelte besprak spreker aan de hand van een twaalfstal lichtbeelden het Romeinse verleden van Heerlen en de periode van de z.g. „vestinghe en vrijheid van Herle”(12e–17e eeuw). Als bewijsstuk van